

Tuomas Vapaavuori

Oppilaslähtöinen pianonsoitonopetus musiikin yleisen oppimäärän piirissä sekä sovituksia lähestymistavan tueksi

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Tuomas Vapaavuori Oppilaslähtöinen pianonsoitonopetus musiikin yleisen oppimäärän piirissä sekä sovituksia lähestymistavan tueksi 35 sivua + 12 liitettä 23.11.2011
Tutkinto	Musiikkipedagogi
Koulutusohjelma	Pop/jazz-musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Piano
Ohjaaja(t)	László Süle MuM Jukka Väisänen, MuM
<p>Toimiessani pianonsoitonopettajana olen kokenut, että opetuksessa käytettävästä oppilaiden tarpeita vastaavasta materiaalista on jatkuvasti puutetta. Uskon, että pianooppilaani kuuntelevat paljon musiikkia, jota ehkä myös haluaisivat soittaa. Tämän takia olen tuottanut opinnäytetyötäni ja opetusta varten soitonopetuksen lisämateriaalia. Sovituksieni kohderyhmä on noin 9 - 17-vuotiaat oppilaat.</p> <p>Olen yrittänyt huomioida oppilaiden tason mahdollisimman hyvin sovituksia tehdessäni. Sovitusten pitää tarjota riittävästi helposti saatavia onnistumisen kokemuksia, mutta myös sopivasti haasteita, jotta oppilas kehittyi soittoharrastuksessaan.</p> <p>Yksi aiheen valintaan vaikuttaneista syistä oli myös se, että minua kiinnosti, kuinka paljon omien pianosovitusten soitattaminen nuorilla vaikuttaa oppilaiden innostuneisuuteen harrastustaan kohtaan. Työtä aloittaessani oletin, että jos oppilaat saavat soittaa kappaleita, joita he kuuntelevat ja joista he pitävät, heidän innostuksensa soittamista ja harjoittelua kohtaan kasvaisi.</p> <p>Tavoitteenani on saada oppilaalle aikaan mahdollisimman hyvä oppimiskokemus, jossa oppilas toivottavasti oppii muitakin asioita soittamisesta kuin pelkän nuottikuvan lukemisen ja kirjoitetun asian toistamisen. Oppilaalla pitää olla myös mahdollisuus vaikuttaa tunnilla soitettavaan materiaaliin.</p>	
Avainsanat	sovitukset, sovitus, piano, musiikki, oppilaslähtöinen

Author(s) Title Number of Pages Date	Tuomas Vapaavuori Student-centered Piano Teaching within the General Syllabus of Music Education and Arrangements to Support the Approach 35 pages + 12 appendices 23 Nov 2011
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Pop & Jazz Music
Specialisation option	Music Education
Instructor(s)	László Süle M.Mus Jukka Väisänen, M.Mus
<p>As a piano teacher, I have realized that there is a lack of material that meets the educational needs of my piano students. I believe my students listen to a lot of music that they would also like to play. This is why I have produced additional teaching material (arrangements of songs) for piano teaching and for my thesis. The target learners of my arrangements are about 9 to 17 years-old.</p> <p>When making the arrangements I've tried to take the students' level into account as much as possible. The arrangements must provide students with lots of opportunities for positive learning experiences, but also enough challenge, so that the students constantly progress towards a more advance level.</p> <p>One reason for choosing this topic was the fact that I was interested in how much my own piano arrangements affect the students' motivation to learn the piano. When I began my work I assumed that if students get to play songs that they listen to and like, their motivation for playing and practicing increases.</p> <p>My goal is that my students achieve the best possible learning experience as they learn also other things than just playing music from the written score or piano sheet. The student must also have the possibility to affect the choice of music that we play on piano lessons.</p>	
Keywords	arrangement, piano, music, student-centered

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Työn tavoitteet	2
1.2	Työmenetelmät	3
2	Taustaa oppilasmateriaalistani	5
2.1	Opetuksessa pääasiallisesti käyttämäni pianokirjat	6
2.2	Pianoryhmät ja yksilöoppilaat	7
2.3	Oppilaiden harrastuneisuus musiikkikoulun puitteissa	7
3	Yksityisten musiikkikoulujen tavoitteet	12
3.1	Musiikin laaja ja yleinen oppimäärä	12
3.2	Opetuspaikkojeni yleisiä arvoja	12
3.3	Puhtaasti harrastusta vai tavoitteellista toimintaa?	13
4	Mitä nuoret toivovat soittoharrastukseltaan?	14
4.1	Mitä musiikkia nuoret kuuntelevat vapaa-ajallaan?	14
4.2	Tekemäni sovitukset oppilaslähtöisen opetuksen tukena	15
4.3	Mitä nuoret haluavat soittaa pianotunneilla?	16
5	Kappaleiden sovittaminen pianolle	17
5.1	Minkälaisia kappaleita on järkevää sovittaa pianolle?	17
5.2	Oppilaan taso ja kappaleen vaativuus	18
5.3	Käytännön järkeä sovittamiseen	22
5.4	Kappaleiden melodiarytmit ja synkoopit	24
5.5	Täytemelodiat	28
5.6	Käyttämäni vasemman käden soitusvaihtoehdot	29
6	Pohdinta	33
	Lähteet	35
	Liitteet	
	Liite 1. Speed Of Sound	
	Liite 2. Can You Feel The Love Tonight (helpompi versio)	

Liite 3. Can You Feel The Love Tonight (vaikeampi versio)

Liite 4. Whataya Want From Me (helpompi versio)

Liite 5. Whataya Want From Me (vaikeampi versio)

Liite 6. Hot 'n' Cold

Liite 7. Memory

Liite 8. Baby

Liite 9. Pomppufiilis

Liite 10. Nalle-Puhin sadelaulu

Liite 11. Fireflies

Liite 12. Nuorten tyytyväisyys tunneilla soitettavaan musiikkiin ja toiveet harrastukselta.

1 Johdanto

Olen opettanut pianonsoiton harrastajia noin kahden vuoden ajan yksityisissä musiikkikouluissa ja kokenut, että opetuksessa käytettävästä oppilaiden tarpeita vastaavasta materiaalista on jatkuvasti puutetta. Tämän takia olen tuottanut opinnäytetyötäni ja opetusta varten soitonopetuksen lisämateriaalia.

Tarkoituksena ei ole ollut tehdä kattavaa kokoelmaa sovituksia eri-ikäisille, vaan sovituksieni keskivertokuluttaja on nuori soitonharrastaja (noin 9 - 17-vuotiaat). Olen myös sovittanut jonkin verran kappaleita vasta-alkajille. Tästäkin materiaalista on ajoittain puutetta, vaikka alkeisopetusta varten on hyviä pianokirjoja (esim. *Vivo, Suomalainen pianokoulu: Alkusoitto ja Pianon avain*). Näissä kirjoissa on otettu hyvin huomioon nuorten oppilaiden pedagogiset tarpeet.

Työn valintaan vaikutti se, ettei markkinoilta löytynyt riittävästi rytmimusiikin pianonuotteja, joita käyttää opetuksessa. Klassisen musiikin puolella on paljon oppikirjoja, jotka tarjoavat monipuolista materiaalia nuorille oppilaille, mutta rytmimusiikin puolella niitä ei ole riittävästi. Lisäksi rytmimusiikin opetuksessa ei ole mitään tiettyä kaavaa millä edetä pianonsoiton opetuksessa. Jokainen opettaja muodostaa oman tapansa opettaa ja edetä oppilaidensa kanssa. Tämä hankaloittaa monesti aloittavan opettajan työtä, koska opettajan täytyy vähitellen kerätä opetusmateriaaliaan ja tehdä myös itse runsaasti kappaleiden sovittamistyötä.

Yksi aiheen valintaan vaikuttaneista syistä oli myös se, että minua kiinnosti, kuinka paljon omien pianosovitusten soitattaminen nuorilla vaikuttaa oppilaiden innostuneisuuteen harrastustaan kohtaan. Työtä aloittaessani oletin, että jos oppilaat saavat soittaa kappaleita, joita he kuuntelevat ja joista he pitävät, heidän innostuksensa soittamista ja harjoittelua kohtaan kasvaisi. Kyselin oppilailtani heidän musiikkimaustaan, ja valitsin kappaleita siltä pohjalta sovitettaviksi.

Tein sovitukset pääasiallisesti oppituntien ulkopuolella. Välillä olin tehnyt soittoteknisesti liian hankalia nuotteja oppilaiden tason huomioiden ja sovitimme tunnilla tekemiäni nuotteja oppilaiden kanssa yhdessä, jotta kappale saataisiin

soitettua. Tätä kautta oppilaat myös usein oivalsivat sen, etteivät kaikki nuottiin kirjoitetut asiat ole välttämättä lopullisia, ja että niihin voi tarvittaessa tehdä muutoksia.

Oppilaiden erilaisuus vaikuttaa myös paljon siihen, miten paljon he tarvitsevat soitettavan materiaalin kautta tukea omalle soittomotivaatiollensa. Joillekin oppilaille on hyvin tärkeää, että kappaleet, joita he soittavat, ovat heille mieluisia. Toiset saattavat soittaa hyvinkin erilaisia kappaleita puhtaasta mielenkiinnosta soittamista ja oppimista kohtaan. Toivoisin, että oppilaan oma innostus soittamista ja harjoittelemista kohtaan on se, mikä houkuttelee heitä joka päivä pianon ääreen.

Vanhempien tuella on luonnollisesti suuri merkitys lapsen tai nuoren oppimisessa, jotta hän saisi hyvät perusvalmiudet soittamista ajatellen. Jos vanhemmat seuraavat lapsensa oppimista aktiivisesti, tällä voi olla huomattavia vaikutuksia lapsen edistymiseen ja onnistumisen kokemuksiin liittyen. Vanhemmilla ei edes välttämättä tarvitse olla musiikillista taustaa. Tärkeintä on, että vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsensa harrastuksesta ja auttavat heitä ainakin harrastuksen alkumetreillä muodostamaan hyviä rutiineja kotiharjoitteluun. Tähän on suurena apuna se, että vanhemmat ainakin välillä seuraavat oppitunteja ja tarkkailevat tilannetta ulkopuolisen roolissa.

1.1 Työn tavoitteet

Työni päätavoitteena oli tuottaa lisämateriaalia oppilaille soitettavaksi, koska monesta kappaleesta, joita nuoret kuuntelevat tai haluavat soittaa, ei välttämättä ole nuotteja. Olen yrittänyt huomioida oppilaiden tason mahdollisimman hyvin sovitusta tehdessäni. Sovituksen pitää tarjota riittävästi helposti saatavia onnistumisen kokemuksia, mutta myös sopivasti haasteita, jotta oppilas kehittyy soittoharrastuksessaan.

Tutkin myös, millä tavoin oppilaisiin vaikuttaa, kun he saavat soittaa itselleen mieluisia kappaleita pianotunneilla. Havainnollistan tätä kertomalla omia käytännön kokemuksia pianotunti- sekä oppimistilanteista.

Tavoitteenani on saada oppilaalle aikaan mahdollisimman hyvä oppimiskokemus, jossa oppilas toivottavasti oppii muitakin asioita soittamisesta kuin pelkän nuottikuvan lukemisen ja kirjoitetun asian toistamisen. Oppilaalla on myös mahdollisuus vaikuttaa tunnilla soitettavaan materiaaliin.

1.2 Työmenetelmät

Työ on toimintatutkimus, jossa pyrin kehittämään omaa opettajan työtäni tuottamalla lisää opetusmateriaalia oppilaitani varten. Olen tehnyt suurimman osan kappaleiden sovituksista oppilaiden pyynnöstä. Sovitukset ovat osoittautuneet käyttökelpoisiksi ja hyödyllisiksi, koska olen voinut tarjota niitä muillekin oppilailleni.

Lähden liikkeelle hypoteesista, että jos oppilasta kiinnostaa soittaa kappaletta, hän myös harjoittelee sitä innokkaasti. Hän ei lannistu kappaleessa kohtaamiensa haasteiden alle, vaan harjoittelun määrä lisääntyy, jotta kappale saataisiin soitettua loppuun saakka. Jos jokin kohta osoittautuu sovituksessa liian hankalaksi oppilaan sen hetkisellet soittotekniikalle, voidaan sitä tarvittaessa sovittaa uudelleen opettajan kanssa.

Pyrin kuuntelemaan oppilaitteni toiveita soitettavan musiikin suhteen. Tämä kuitenkin vaatii sen, että oppilas luottaa opettajaansa. Kun oppilaalla on turvallinen olo tunnilla ja hän uskaltaa olla oma itsensä, hän myös helpommin ilmaisee toiveitansa soitettavaa musiikkia kohtaan. Joidenkin oppilaiden kanssa luottamussuhde saattaa syntyä nopeasti ja toisten kanssa se ei välttämättä pääse koskaan syntymään. Opettaminen riippuu useasti persoonien yhteisvaikutuksesta ja siitä, millä tavalla kaksi ihmistä tulevat toimeen toistensa kanssa ja kommunikoivat keskenään.

Sovitusten tekemisessä olen käyttänyt useita eri lähestymistapoja, jos ajatellaan sitä, millä tavoin oppilaan soittotaito sekä musiikilliset intressit otetaan huomioon musiikkia sovitettaessa. Esittelen alla muutaman eri lähestymistavan kappaleen sovituksen aloittamiseen.

- (1) Opettaja tekee sovituksia kysymättä oppilaiden mielipiteitä ja intressejä musiikkia kohtaan.
- (2) Opettaja pyrkii ottamaan tunnilla huomioon oppilaiden musiikilliset toiveet, ja tekee niiden pohjalta sovituksia oppilaita ajatellen.
- (3) Opettaja ja oppilas kuuntelevat yhdessä tunnilla musiikkia ja tekevät yhdessä työtä sovituksen kanssa.

(1) Ensimmäisessä kohdassa opettajalla täytyy olla selkeä käsitys siitä, mitkä ovat oppilaiden mielestä mielekkäitä soittotehtäviä. Hänen täytyy myös osata kategorisoida sovituksensa valmiiksi tietyntasoisille oppilaille tai tehdä sovitus tiettyä oppilasta ajatellen. Jos opettaja ei rajaa sovituksen kohderyhmää, soittotehtävästä voi helposti tulla opettajan itsensä näköinen. Tällöin se ei ota välttämättä oppilaan teknisiä rajoitteita huomioon ja sovituksesta voi tulla liian korkealentoinen todellista tarvetta ajatellen. Hyvin toimiessaan tämä tapa toimii ajankäytön vuoksi sekä yksilö- että ryhmätunneille.

(2) Toisessa kohdassa opettaja ja oppilas tekevät yhdessä päätöksen soitettavasta kappaleesta ja opettaja ottaa huomioon oppilaan toiveet ja tekniset kyvyt sovitusta tehdessä. Tällöin lopputuloksena on todennäköisesti sovitus, joka vastaa oppilaan sen hetkisiä teknisiä valmiuksia.

(3) Kolmannessa kohdassa pienimuotoinen tai vähän suurempikin sovitus tuotetaan tunnilla yhteistyössä oppilaan ja opettajan kanssa. Tämä vaatii oppilaalta kärsivällisyyttä ja ymmärrystä prosessin läpikäymisen kannalta. Olen kuitenkin huomannut, että osana lukuvuotta voi olla hyödyllistä viettää muutama tunti sovittaen yhdessä koska parhaassa tapauksessa oppilas osaa jo tekovaiheessa ilmaista millä tavalla hän haluaisi kappaleen soittaa. Tämä tapa ei sovi ryhmätunnille, koska kaikki oppilaat eivät välttämättä ole yhtä kärsivällisiä tässä työskentelytavassa. Yksilötunneilla tämä kuitenkin saattaa olla avartava kokemus siitä, millä tavalla nuotteja tehdään ja miten kappaleen melodian ja soinnut voi etsiä soittimellaan.

Olen pianotunneillani käyttänyt seuraavaa opetusmetodia tai "opetusyksiä", jossa pyrin huomioimaan oppilaiden musiikkitoiveet:

- I. Oppilailta tiedustellaan, minkälaisesta musiikista he ovat kiinnostuneita ja mitä he haluavat soittaa.
- II. Opettajan tekemä työ sovitusten parissa tai oppilaan ja opettajan yhdessä tunnilla tekemä sovitustyö.
- III. Harjoitellaan kappaletta tunnilla.
- IV. Sovitetaan tai hienosäädetään sovitusta tarvittaessa oppilaan kanssa.
- V. Oppilas harjoittelee kappaletta kotonaan.
- VI. Tarkastetaan seuraavalla tunnilla opittu asia.

Ryhmätunnilla tämä oppilaslähtöinen opettamistapa ja liiallinen oppilaiden mielipiteiden huomioon ottaminen voi helposti johtaa opettajan arvovallan rapistumiseen. Tämä koskee ensisijaisesti nuorten lasten ryhmäopetusta. Ryhmän täytyy toimia sekä oppilaiden että opettajan henkilökemioiden suhteen hyvin, jotta tunnilla voidaan tehdä yhteisiä päätöksiä kaikkien mielipide huomioiden.

2 Taustaa oppilasmateriaalistani

Tämänhetkinen oppilasmateriaalini koostuu pääasiallisesti yksityisten musiikkikoulujen oppilaista, joilla ei ole ollut pääsykokeita koulun aloittamisen yhteydessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kouluun tulleiden oppilaiden musiikillisen osaamisen lähtötaso on hyvin laaja. Opettajalle tämä asettaa haasteita opetuksessa ja tuntien suunnittelussa, koska hän ei välttämättä pysty opettamaan samoja asioita samaan aikaan aloittaneille oppilaille.

Ryhmäopetuksessa oppilaiden eritasoisuus korostuu vielä voimakkaammin, koska ryhmässä on tärkeää pystyä etenemään aiheesta tai kappaleesta toiseen mahdollisimman samanaikaisesti. Jos näin ei tapahdu, opettajalta menee huomattava määrä energiaa tunnista siihen, että hän pyrkii jakamaan ryhmätunnin moneksi pieneksi yksilötunniksi.

Valtion tai kunnan musiikkioppilaitoksissa tilanne oppilasmateriaalin suhteen on tällä hetkellä erilainen, koska oppilaat valitaan kouluun pääsykokeen perusteella. Vuonna

2006 Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskuksen tekemän tutkimuksen perusteella Pop & Jazz Konservatorio pystyy vastaanottamaan vain alle 20 % pyrkijöistä ja klassisen musiikin oppilaitosten sisäänpääsyprosentti on Helsingissä keskimäärin 40 %. (Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus tiedottaa Pop & Jazz Konservatorion lehdessä, 2006).

Valtion tukemissa oppilaitoksissa oppilasmateriaali on musiikillisesti valikoituneempi ja lähtötasoltaan tasaisempi. Oppilaitoksen on myös helpompi asettaa oppilailensa tutkintotavoitteita, koska oppilaiden lähtötaso on oppilaitoksen näkökulmasta arvioitu pääsykokeen yhteydessä.

Tein kaikista yksityisissä musiikkikouluissa käyvistä oppilaistani taulukon, jonka pohjalta laadin seuraavat kaaviot. Yhteensä oppilaita minulla on 38. Otin kaikki oppilaat mukaan samaan kaavioon. Yhdeksän näistä oppilaista on kahdessa 4-5 hengen pianoryhmässä. Ajattelin, että näin saan aikaan kokonaisvaltaisen kuvan oppilaistani. Olen opettanut suurinta osaa oppilaista vähän yli vuoden ajan. Keskimääräinen opiskelu-aika oppilailla on kaksi vuotta.

Opinnäytetyöni yhteydessä ei julkaista oppilaista tekemääni taulukkoanalyysiä oppilaiden yksityisyyssuojan takia. Tästä eteenpäin käytän tarvittaessa oppilaitoksista nimiä Oppilaitos 1 ja Oppilaitos 2.

2.1 Opetuksessa pääasiallisesti käyttämäni pianokirjat

Taulukko 1. Opetuksessani käyttämäni pianokirjat

<i>Suomalainen pianokoulu: Alkusoitto</i>	<i>Alkeispianokirja vasta-alkajille</i>
<i>Suomalainen pianokoulu 1</i>	<i>1/3 - 2/3-tasot (pianokirja)</i>
<i>Suomalainen pianokoulu 2</i>	<i>2/3 - 3/3-tasot (pianokirja)</i>
<i>Vivo 1</i>	<i>1/3-taso (pianokirja)</i>
<i>Pianon avain</i>	<i>Alkeispianokirja vasta-alkajille</i>

Yllä mainitut pianokirjat ovat perinteisiä pianokirjoja *Vivo 1:tä* lukuun ottamatta. *Vivo-pianokirjasarja* tarjoaa hieman klassista perinnettä rikkovan oppikirjan nuorille

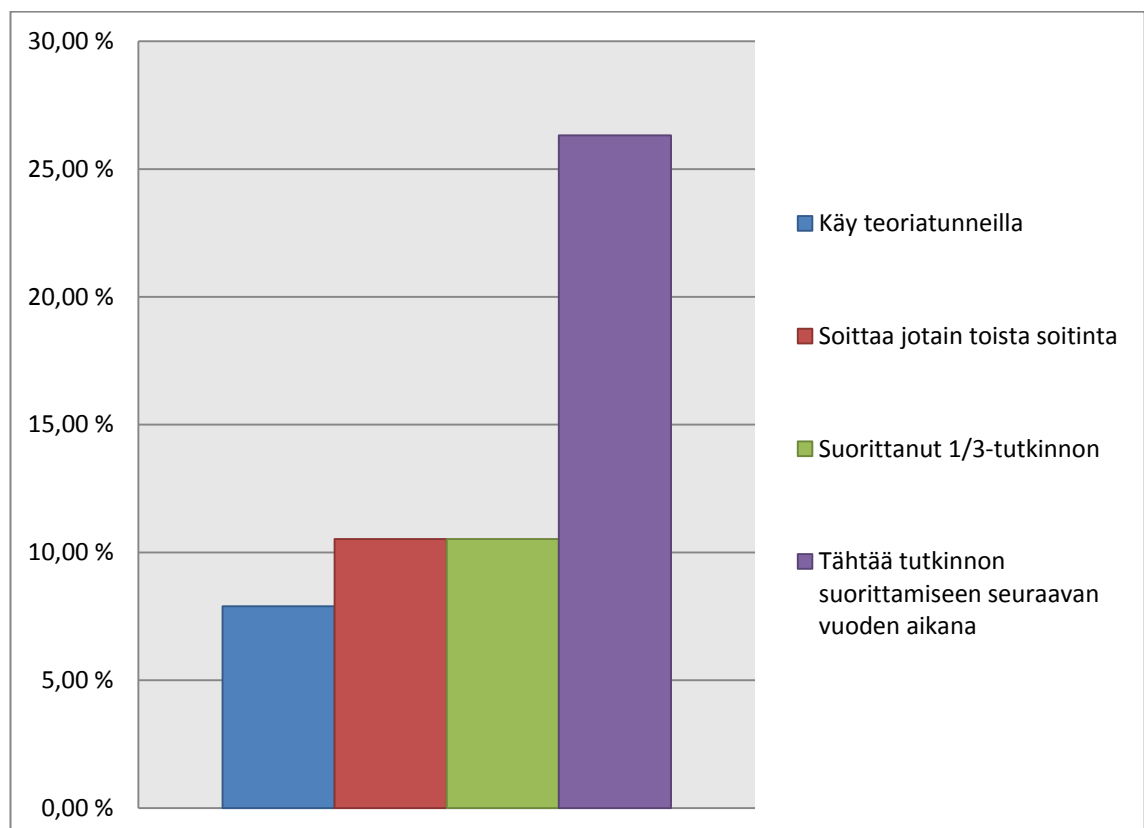
pianonsoittajille. Kirjassa on runsaasti kappaleita ja sovituksia, jotka ovat oppilaiden mielestä tuntuneet mukavilta soittotehtäviltä ja hyviltä kappaleilta.

2.2 Pianoryhmät ja yksilöoppilaat

Yksilöoppilaisiksi olen laskenut nekin oppilaat, jotka käyvät paritunneilla. Tuntia voi jakaa kummankin oppilaan tarpeita ajatellen. On kuitenkin tärkeää, että tunnilla on yhdessä käytäviä pianonsoittotekniikkaan liittyviä harjoituksia.

Paritunteja suuremmat ryhmät lasken työssäni pianoryhmiksi.

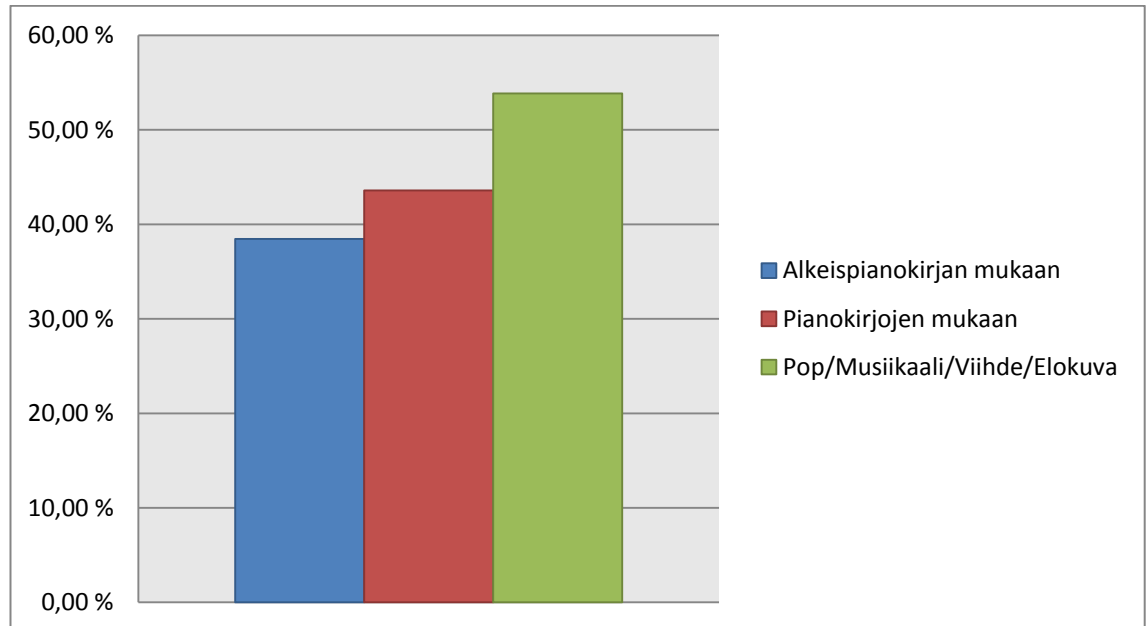
2.3 Oppilaiden harrastuneisuus musiikkikoulun puitteissa

Kuvio 1. Oppilaiden musiikillinen harrastuneisuus.

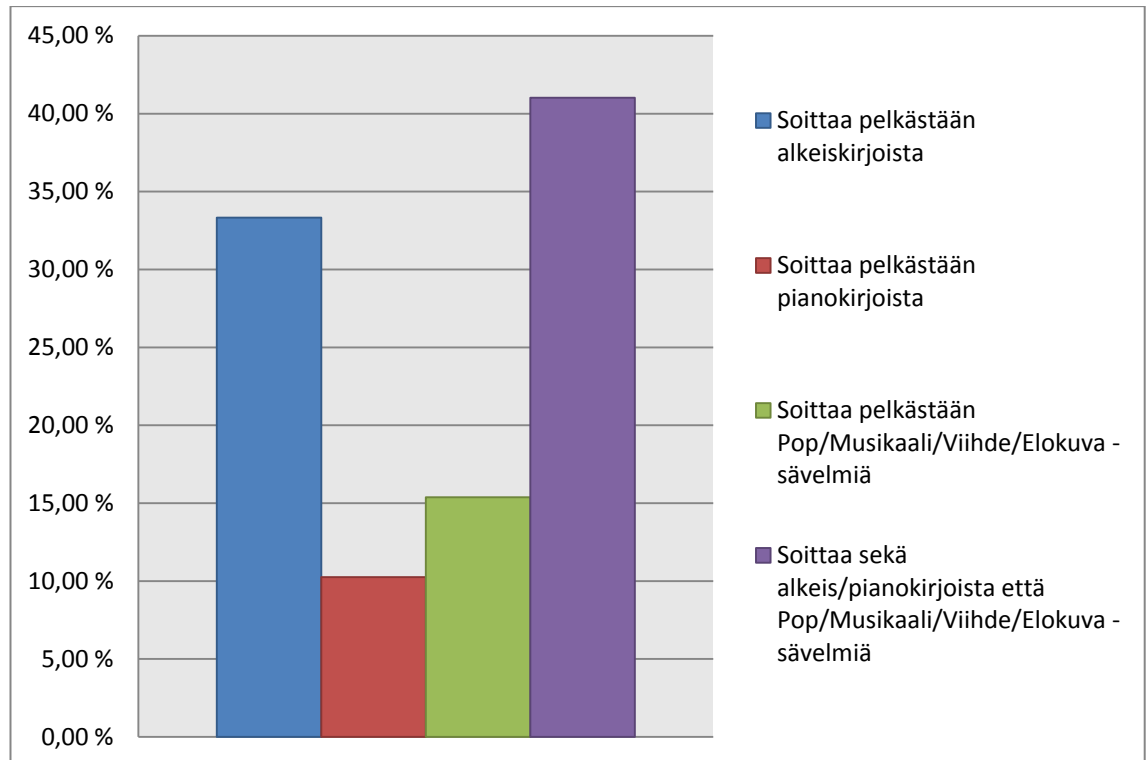
Vain noin 8 % oppilastani käy tällä hetkellä musiikinteoriassa, vaikka se on ilmaista (oppimateriaalia lukuun ottamatta) ainakin Oppilaitos 1:ssä. Lukuvuoden 2011 alussa yritin saada Oppilaitos 2:n oppilaitani teoriaryhmään. Vain yksi oppilas yhdeksästä

ilmoittautui ja aloitti opetuksessa käynnin. Oppilaistani noin 26 % on ilmoittanut olevansa halukas tähtäämään kurssitutkinnon suorittamiseen syksy 2011 - kevät 2012 aikavälillä. Oppilailla on 15 opetuskertaa lukukaudessa, ja kaikkien kymmenen oppilaan tunnin kesto on 30 min.

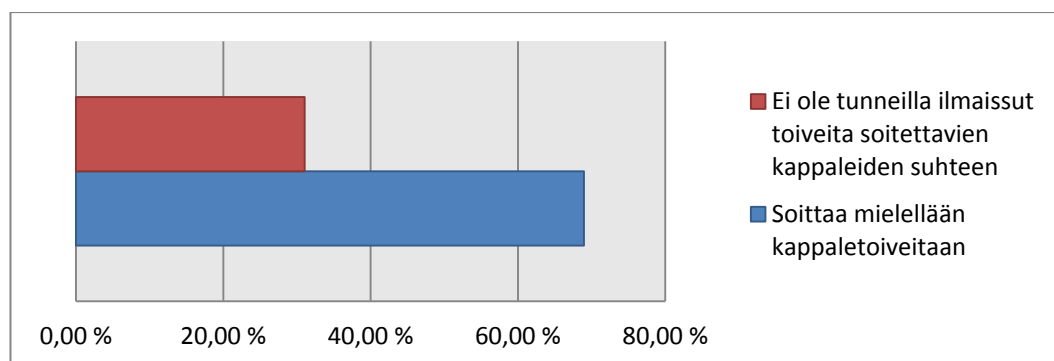
Kuvio 2. Yksilö- sekä ryhmätunneilla soitettu oppimateriaali.

Olen tehnyt kuvio 2:ssa erottelun alkeisoppimateriaalia, edistyneempiä pianokirjoja sekä pop-, musikaali-, viihde- tai elokuviasovituksia soittaviin oppilaisiin. Tässä kuviossa ei ole otettu huomioon sitä, että oppilas saattaa soittaa kappaleita tai sovituksia useammasta oppimateriaaliryhmästä.

Kuvio 3. Yksilö- sekä ryhmätunneilla soitettu oppimateriaali (yhdistetty).

Kuvio 3 ottaa huomioon oppilaat, jotka soittavat ainoastaan pianokirjoista ja myös oppilaat, jotka soittavat sekä pianokirjoja että muita sovituksia (esim. pop-, musikaali-, viihde-, tai elokuvakappaleista). Täytyy huomioida, että olen laskenut tähän kaavioon mukaan alkeisryhmäoppilaat, jotka soittavat pääasiallisesti alkeispianokirjoista. Pelkästään pop-, musikaali-, viihde- tai elokuvasovituksia soittavat oppilaat (yhteensä 6) ovat joko pidemmälle ehtineitä soittajia, jotka haluavat oppia jotain tiettyä soittotyyliä (50 % tai kolme oppilasta) tai erittäin valikoivasti kappaleita soittavia nuoria oppilaita (50 % tai kolme oppilasta).

Kuvio 4. Yksilöoppilaiden halukkuus soittaa omia kappaletoiveita.

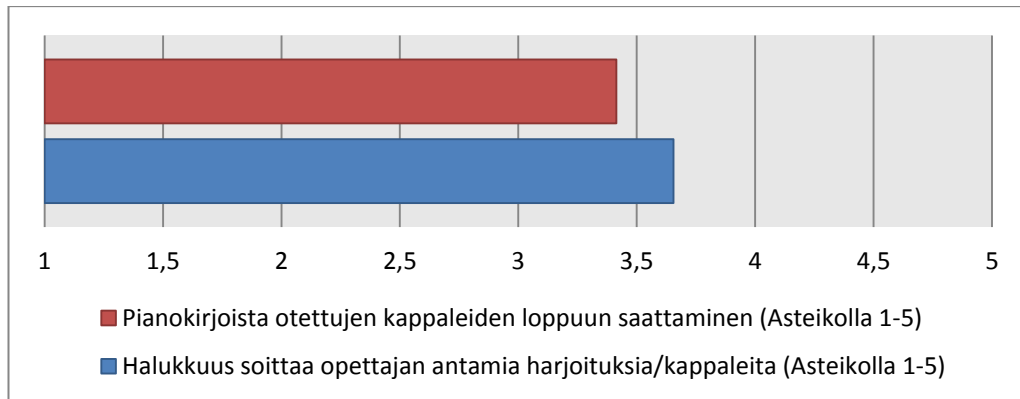
Noin 69 % yksilöoppilaista soittaa mielellään itse toivomiansa kappaleita. Olen näiden oppilaiden kanssa soittanut tunneilla kappaleita, joita he ovat toivoneet. 31 % oppilaista ei ole ilmaissut halukkuutta soittaa mitään tiettyä omaa toivetta. Kyselen aina ajoittain oppilailta, jos heille tulee jotain ideoita mieleen soitettavasta musiikista, mutta nähtävästi kaikki oppilaat eivät koe tarpeelliseksi kertoa omista musiikillisista mieltymyksistään. Tämä viittaa siihen, että persooniltaan erilaiset oppilaat käyttäytyvät tuntitilanteessa eri tavoin. Osa oppilaista on todella aktiivisia ilmaisemaan mielipiteensä kappaleista, hyvässä ja pahassa, kun taas toiset ovat helpommin passivoituvia ja etenevät tehtävästä toiseen automaattisemmin, eivätkä välttämättä edes mieti syitä, minkä takia tiettyä kappaletta soitetaan.

Arvioin seuraavassa oppilaiden halukkuutta soittaa soittotehtäviään ja saattaa soittotehtäviään loppuun asteikolla 1-5. Arviointi perustuu opettajan eli minun käsitykseen ja arvioon oppilaiden soittotehtävien suorittamisesta sekä tunneilta kirjaamiini muistiinpanoihin. Arvioinnin kattava aikaväli on kevät- ja syyslukukausi 2011. Olen tehnyt analyysin kirjaamalla jokaisen oppilaan tiedot erikseen taulukkoon ja laskemalla oppilaiden tiedot yhteen. Tässä kohtaa tein myös erottelun yksilö- sekä ryhmätuntien välille, koska mielestäni tuntien rakenteen erilaisuuden takia ne eivät ole vertailukelpoisia keskenään.

Taulukko 2.

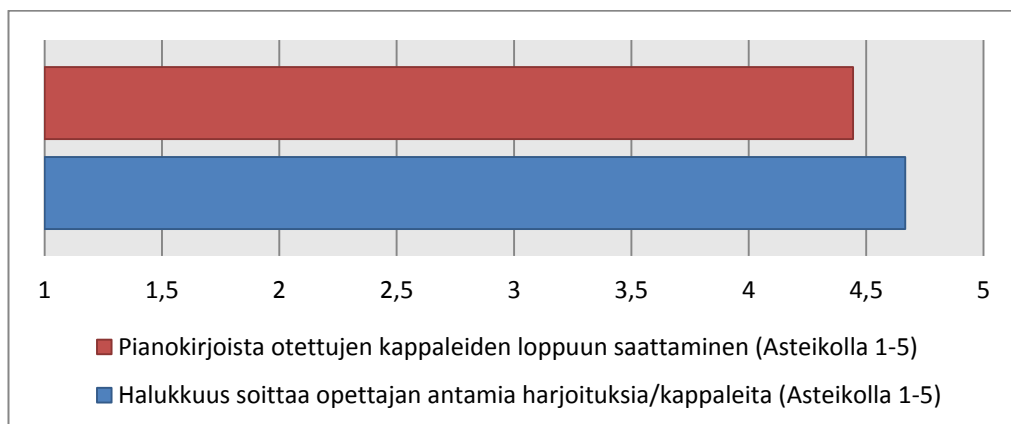
ARVIOINTIASTEIKKO 1-5	
1	Erittäin heikko
2	Heikko
3	Kohtalainen
4	Kiitettävä
5	Erittäin hyvä

Yksilöoppilailla omien toivekappaleiden loppuun saattaminen on ollut kiitettävää (keskiarvolla 4,15 asteikolla 1-5). Ryhmäoppilaita en tähän arviointiin ole ottanut mukaan, koska kuten aikaisemmin mainitsin, ryhmätuntiopetuksessa oppilaiden toiveiden toteuttaminen on ryhmädynaamisesti hankalaa.

Kuvio 5. Yksilöoppilaiden halukkuus soittaa annettuja tehtäviä.

Yksilöoppilaiden halukkuus soittaa opettajan antamia harjoituksia tai kappaleita asettui oppilaillani kohtalaisen ja kiitettävän välille (keskiarvolla 3,66 asteikolla 1-5). Pianokirjoista soitettujen kappaleiden loppuun saattaminen asettui myös kohtalaisen ja kiitettävän väliin (keskiarvolla 3,41 asteikolla 1-5). Yksilöoppilaiden pianokirjoista soittamien kappaleiden loppuun saattaminen saattaa olla heidän omiin toiveisiin verrattuna heikompaa sen takia, että he priorisoivat omat soittotoiveet korkeammalle harjoittellessaan pianotehtäviä.

Kuvio 6. Ryhmäoppilaiden halukkuus soittaa annettuja tehtäviä.

Ryhmäoppilaiden halukkuus soittaa opettajan antamia harjoituksia tai kappaleita oli oppilaillani kiitettävän ja erittäin hyvän välillä (keskiarvolla 4,67 asteikolla 1-5). Pianokirjoista soitettujen kappaleiden loppuun saattaminen asettui myös kiitettävän ja erittäin hyvän väliin (keskiarvolla 4,44 asteikolla 1-5). Ryhmäoppilaiden parempi halukkuus soittaa opettajan antamia harjoituksia johtuu todennäköisesti siitä, että

heillä ei ole niin paljon vaikutusmahdollisuuksia soitettaviin tehtäviin kuin yksilöoppilailla.

3 Yksityisten musiikkikoulujen tavoitteet

3.1 Musiikin laaja ja yleinen oppimäärä

Opetushallitus määrittelee verkkosivuillaan musiikin yleisen- ja laajan oppimäärän seuraavasti:

Laajan oppimäärän mukainen musiikin taiteen perusopetus ohjaa oppilaita keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Se antaa myös valmiuksia musiikkialan ammattiopintoihin. Laajan oppimäärän mukaiset opinnot rakentuvat varhaisiän musiikkikasvatukseen, musiikin perustason ja musiikkiopistotason opinnoista. Laajan oppimäärän opetusta antavat yleensä musiikkioppilaitokset. (oph 2011, www.)

Yleisen oppimäärän opiskelussa tavoitteet muodostuvat oppilaiden henkilökohtaisten tavoitteiden pohjalta. Lisäksi yleisessä oppimäärässä on tärkeää yhdessä opiskelu ja oppiminen. Musiikin yleisen oppimäärän opinnot voivat muodostua joko useasta eri opintokokonaisuudesta tai yhden opintokokonaisuuden tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen pohjalta muodostetuista syventävistä opintokokonaisuuksista sen mukaan, miten oppilaitos on opetustarjontansa rakentanut. (oph 2011, www.)

3.2 Opetuspaikkojeni yleisiä arvoja

Oppilaitokset ja musiikkikoulut joissa tällä hetkellä opetan, tarjoavat pääasiallisesti yleisen oppimäärän mukaista opetusta. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2005) keskeisinä sisältöinä ja tavoitteina mainitaan mm. hyvän musiikkisuhteen synnyttäminen ja perusteiden luominen musiikin itsenäiselle ja elämänikäiselle harrastamiselle. Opetuksen tavoitteiden tulee muodostua oppilaiden henkilökohtaisten tavoitteiden pohjalta. Opetuksen tulee edistää luovuutta ja opiskelussa korostuu musiikin harrastamisen ilo ja oppilaan vapaus toteuttaa itseään. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet, 2005).

Oppilaitos 1 määrittelee opetussuunnitelmassaan, että opetus on opiskelijalähtöistä. Toiminta-ajatuksena on herättää oppilaiden kiinnostus musiikkia kohtaan ja tarjota heille mahdollisuus harrastaa musiikkia lähellä kotiaan. (Oppilaitos 1)

Oppilaitos 2 määrittelee opetussuunnitelmassaan, että opiskelussa on keskeistä musiikin tuottaminen ja uskallus tuottaa musiikkia oppilaan omien valmiuksien pohjalta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset erot ja tuetaan oppilaan kehittymistä hänen omista lähtökohdistaan. Oppilaitos 2:n tavoitteena on myös ohjata oppilasta keskittyneeseen, määrätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä rakentavaan toimintaan. (Oppilaitos 2)

Kummankin oppilaitoksen päätoimintaperiaatteena on oppilaslähtöisyys. Näissä kouluissa ja opistoissa ei järjestetä erillisiä pääsykokeita, joissa mitattaisiin oppilaan musiikillinen kyvykkyys. Tämän takia myös opettaja joutuu toimimaan oppilaslähtöisesti ja etenemään opetuksessa oppilaan kykyjen mukaan.

2011 syksyllä oppilaitos 1:ssä asetettiin tavoitteeksi kurssitutkintojen määrän kasvattaminen. Tämä luo opettajille paineen vaatia enemmän tavoitteellista toimintaa soittoharrastuksen suhteen oppilailta, jotka ovat tulleet toteuttamaan itseänsä oppilaslähtöisessä ympäristössä. Tietenkin viime kädessä oppilas itse saa päättää, haluaako hän kurssitutkintoja suorittaa.

3.3 Puhtaasti harrastusta vai tavoitteellista toimintaa?

Kaikki opettamani oppilaat ovat yleisen opetuksen piirissä, joten heidän opiskelunsa tavoitteet muodostuvat oppilaiden henkilökohtaisten tavoitteiden pohjalta. En usko, että suurimmalle osalle oppilaistani voisi asettaa samanlaisia tavoitteita kuin laajan oppimäärän opiskelijoille. Suurimmalla osalla oppilaistani opetus koostuu 30 minuutin mittaisesta oppitunnista viikossa kahta oppilasta lukuun ottamatta. Tämä ei tarjoa samoja resursseja esimerkiksi kurssitutkintojen tekemiseen, jos verrataan opetuksen määrää laajaa opetusta tarjoaviin musiikkioppilaitoksiin. Vain kolme oppilaistani käy musiikin teorian tunneilla, jotka toimivat tukirankana instrumenttiopetukselle ja

oppilaan musiikillisten taitojen kehittymiselle. Myös oppilaiden yhteismusisointi jää usein pianotunnilla opettajan ja oppilaan väliseksi.

Tavoitteellinen musiikin opiskelu on oppilaan omista haluista kiinni. Suurimmalle osalle oppilaitani näyttää olevan tärkeintä harrastaminen eikä liiallisten tavoitteiden asettaminen soittamisessa. Näissä oppilaitoksissa näen tehtäväni olevan oppilaiden musiikillisten tarpeiden seuraaminen ja tuntien sekä soittotehtävien pitäminen mielenkiintoisina ja inspiroivina.

4 Mitä nuoret toivovat soittoharrastukseltaan?

Teimme 2010 keväällä Haaga-Helian opettajan pedagogisten opintojen yhteydessä tutkimuksen nuorten musiikinkuuntelutottumuksista. Kyselyn kohderyhmä olivat 10 - 16-vuotiaat soitonopiskelijat. Kyselyyn vastasi 64 oppilasta. Suurin osa kyselyyn osallistuneista oppilaista tuli Lauttasaaren musiikkiopistosta.

Nuorten antamista vastauksista päätellen pääasiallinen syy soittoharrastukseen nuorilla on ilon ja hauskuuden löytäminen soitosta. He haluavat, että harrastus pysyy hauskana ja mielenkiintoisena. Osa nuorista pitää tärkeänä omien taitojen kehittämistä sekä uusien puolien löytämistä itsestään ja toivoo musiikin pysyvän mukana läpi elämän. Harvalla on vielä syntynyt toivetta ammattiurasta. He haluavat vain hyvän ja hauskan harrastuksen, josta voi nauttia muiden nuorten kanssa.

Kyselyyn osallistuneiden joukossa oli myös oppilaita, jotka vaikuttivat epämotivoituneilta harrastustaan kohtaan. He eivät oikein tiedäneet, mitä harrastukselta toivoa tai eivät halunneet yhtään mitään. On tietenkin myös mahdollista, että nämä vastaajat kokivat kysymykset turhauttaviksi, eivätkä jaksaneet vastata kunnolla niihin.

4.1 Mitä musiikkia nuoret kuuntelevat vapaa-ajallaan?

Nuorten kuuntelutottumuksia kartoittaneessa työssä saimme tulokseksi, että suurin osa (87 %) nuorista kuunteli vapaa-ajallansa pop- ja rockmusiikkia. Kohderyhmässämme

oli 71,9 % klassiseen musiikkiin, 23,4 % rytmimusiikkiin ja 4,7 % sekä klassiseen että rytmimusiikkiin suuntautunutta nuorta soittajaa.

Vapaa-ajan kuuntelutottumukset eivät varsinkaan klassisen musiikin soittajilla tuntuneet kohtaavan. Tietysti on mahdollista, että he opintoihinsa liittyen kuuntelevat opettajan pyynnöstä tiettyjä kappaleita mutteivät kuitenkaan koe tätä omaksi vapaa-ajan kuuntelukseen. Klassista musiikkia vapaa-ajallaan sanoi kuuntelevansa 20 % vastaajista.

Vaikka nuoret kuuntelivat vapaa-ajallaan enemmän pop/rockmusiikkia, heistä suurin osa oli kuitenkin tyytyväisiä soittotuntien antiin. Vain 8 % oli vastannut olevansa tyytymätön tunneilla soitettavaan musiikkiin.

4.2 Tekemäni sovitukset oppilaslähtöisen opetuksen tukena

Osittain omasta mielenkiinnosta aihetta kohtaan ja osittain oppilaiden puolelta tulleesta pyynnöstä olen tehnyt sovituksia rytmimusiikkikappaleista (pop, rock, viihde, musikaali sekä elokuva). Myös osa oppilaiden vanhemmista on antanut minulle hyvää ja positiivista palautetta. Soittotehtävät ovat heidän mukaansa motivoineet nuoria soittamaan eri tavalla kuin aikaisemmin.

Into on näkynyt myös oppilaiden soitossa pianotunneilla. He tuntuvat haluavan soittaa kappaleet loppuun saakka ja tykkäävät soittaa niitä omaksi ilokseenkin. Uskoisin, että oppilaat eivät ole kokeneet soittotehtäviä niin ulkokohtaisiksi kuin suoraan pianokirjoista napattuja tehtäviä. Tietenkin tärkeimpänä lähtökohtana on oppilaan oma kiinnostus musiikkia kohtaan. Kuunnellessaan musiikkia nuori oppilas ja aikuinenkin saa virikkeitä, jotka saavat heidät innostumaan musiikista. Sen toivoisin siirtyvän myös pianonsoittoon.

Kaikille nämä sovitukset eivät ole tietenkään kelvanneet, mutta tärkeintä on se, että oppilailla on enemmän mahdollisuuksia valita soitettavasta materiaalista.

Vähitellen oma ammattitaito on myös hioutunut sovituksia tehdessä, eikä yhden yksittäisen sovituksen tekemiseen mene enää niin pitkää aikaa. Voisi ehkä sanoa, että

oma kunnianhimo sovitusten suhteen on laskenut. Oppilaat kuitenkin määrittävät sovituksen vaativuustason, eikä sen saavuttamiseen vaadita välttämättä korkealentoisia teoksia. Mitä helpommin oppilaat saavat kappaleen soittokuntoon, sitä enemmän soitto jatkossa motivoi heitä harjoittelemaan.

4.3 Mitä nuoret haluavat soittaa pianotunneilla?

Omien piano-oppilaiden kanssa käymieni keskustelujen pohjalta monelle oppilaalle on mieluisaa soittaa kappaleita, joita he ovat kuulleet aikaisemmin. Jos kappale on oppilaalle entuudestaan tuttu, nuoren on helppo päästä kiinni soittotehtävään.

Suurin osa oppilaistani on soittanut pianoa noin kaksi vuotta, joten heille on jo muodostunut jonkinlainen käsitys siitä, mitä soittimella voi tehdä. Suuri osa heistä myös osaa ilmaista mielipiteensä siitä, mikä heidän mielestään on mukava ja hyvä soittotehtävä ja mikä ei.

Olen huomannut, että juuri soittoharrastuksen aloittaneet nuoret oppilaat eivät useastikaan välitä siitä, mitä tunneilla soitetaan, kunhan he tuntevat vain pääsevänsä soitossa nopeasti eteenpäin ja ymmärtävät mahdollisimman helposti opettajan antamat tehtävät. Heille kuitenkin alkaa asteittain soittotaidon kehittyessä muodostua käsitys soittimen mahdollisuuksista ja omista musiikillisista tarpeista. Usein myös ystäväpiirillä, koulukavereilla ja vanhemmilla on suuri vaikutus nuoren musiikilliseen minuuteen.

Alkuvaiheessa opinnäytetyöhöni liittyvää prosessia kyselin piano-oppilailtani, mitä he haluaisivat tunneilla soitettavan ja monesti vastauksena oli, että asia oli oppilaalle aivan sama. En tällöin ollut opettanut nykyisiä oppilaitani kovin pitkään, joten oppilaiden vastaukset saattoivat myös kuvastaa sitä, että oppilaat eivät vielä olleet tottuneet minuun opettajana. Kuitenkin opetuksen edetessä pidemmälle joukosta erottuivat mieluiset tehtävät sekä ne, jotka jäivät vähemmälle harjoittelulle. Kun oppilas sai tehtävän, joka todella kiinnosti häntä, kappale tuli seuraavalla kerralla yleensä hyvin harjoiteltuna takaisin ja oppilas oli innokas harjoittelemaan lisää.

5 Kappaleiden sovittaminen pianolle

5.1 Minkälaisia kappaleita on järkevää sovittaa pianolle?

Oman näkemykseni mukaan vielä 1980-luvulla sävelletyt kevyen musiikin sävelmät olivat harmonisessa ja melodisessa mielessä monipuolisia ja rikkaita. 2000-luvulla musiikin paino on siirtynyt rytmimusiikissa enemmän soundin tuottamiseen ja rytmisiin ajatuksiin kuin melodisuuteen. Harmoniatkin ovat muuttuneet yksinkertaisemmiksi ja pelkistetyimmiksi. Tämä asettaa myös raamit kappaleiden pianosovitusten tekemiselle.

2000-luvun hiteistä ja muista rytmimusiikin kappaleista löytyy paljonkin ammennettavaa pianosovittamista ajatellen, mutta materiaalia joutuu käymään paljon lävitse, jotta löytyy kokonaisuutena mielekkäitä kappaleita sovituksen tekemistä ja pianonsoittoa ajatellen.

Sovittajalta vaaditaankin paljon aikaa ja luovuutta, jotta hän pystyy yksinkertaisesta melodiasta sekä minimaalisesta harmoniasta luomaan mielenkiintoisen sovituksen. Aina ei ole kuitenkaan välttämätöntä käydä koko kappaletta lävitse, vaan oppilaalle saattaa olla riittävää, että hän tietää esimerkiksi kappaleen kertosäkeen soinnut ja melodian. Oppilaan tarve soittaa määrittää myös opettajan tehtävää pianotunnilla.

Ei ole tietenkään mikään itseisarvo, että oppilaat haluaisivat soittaa vain tämän päivän rytmimusiikkia. Menneillä vuosikymmenillä on paljon hyvää musiikkia, jota esimerkiksi oppilaan lähipiiri on saattanut kuunnella. Lähipiirin musiikinkuuntelutottumuksilla voi olla positiivinen vaikutus oppilaan musiikkimakuun ja musiikilliseen kokeilunhaluun.

Helppommaksi olen kokenut niiden kappaleiden sovittamisen ja oppilailla soitattamisen, joissa on tasaisilla rytmiarvoilla liikkuva melodia ja selkeät funktionaaliset soinnut. Tällöin sovituksesta tulee oppilaan kannalta helposti lähestyttävä eikä se välttämättä vaadi alkuperäisen kappaleen tarkkaa kuuntelua.

Yksi oppilaani pyysi minua opettamaan hänelle miten soitetaan burana-mainoksen kappale, joka on Beethovenin Für Elise -sävellys. Tein siitä hänelle helpotetun version, koska uudelleen sovittamalla kappaleesta tuli oppilaan tason mukainen. Kappaleessa

on tasainen rytmikka sekä funktionaaliset soinnut, vaikkakaan se ei edusta rytmimusiikkia. Televisiolla on välillä musiikkia popularisoiva vaikutus, jolloin klassisesta musiikistakin tulee melkein poppia.

The image shows a musical score for the first six measures of 'Für Elise' by Ludwig van Beethoven. The score is written for piano and is in 3/4 time. It consists of two systems. The first system contains measures 1 through 5, and the second system contains measures 6 through 9. The treble clef part starts with a whole rest in measure 1, followed by a quarter note G4 (fingered 5), a quarter note F#4 (fingered 4), a quarter note E4 (fingered 5), a quarter note D4 (fingered 4), a quarter note C4 (fingered 5), a quarter note B3 (fingered 2), a quarter note A3 (fingered 4), and a quarter note G3 (fingered 3) in measure 2. Measure 3 starts with a whole note G3 (fingered 1), followed by a quarter note A3 (fingered 2), a quarter note B3 (fingered 1), and a quarter note C4 (fingered 2) in measure 4. Measure 5 starts with a whole note D4 (fingered 3), followed by a quarter note E4 (fingered 5), a quarter note F#4 (fingered 4), and a quarter note G4 (fingered 5) in measure 6. The bass clef part has whole rests in measures 1 and 2, followed by quarter notes G3 (fingered 5), F#3 (fingered 3), and E3 (fingered 1) in measure 3. Measures 4 and 5 have quarter notes G3 (fingered 5), F#3 (fingered 3), and E3 (fingered 1). Measure 6 has quarter notes G3 (fingered 5), F#3 (fingered 3), and E3 (fingered 1). Measures 7, 8, and 9 have quarter notes G3 (fingered 5), F#3 (fingered 3), and E3 (fingered 1).

Nuottiesimerkki 1. Für Elise. Sävellys: Ludwig van Beethoven. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Opettajan kannattaisi olla avoin eri musiikkityyleille riippumatta siitä, onko hän klassisen musiikin vai rytmimusiikin edustaja. Edistyneemmille oppilaille soittomateriaali voi olla tiettyyn musiikkityyliin kohdennettua, mutta mielestäni nuorille ja aloitteleville oppilaille materiaali saa olla monipuolista ja vaihtelevaa.

5.2 Oppilaan taso ja kappaleen vaativuus

Olen tässä kappaleessa tehnyt jakoa niiden musiikillisten asioiden sekä soittoteknisten seikkojen välille, jotka saattaisivat soveltua oppilaille heidän tasostaan riippuen. Painotan, että tekemäni jaottelu ei välttämättä ota huomioon kaikkia oppilaaseen, soittimen erityispiirteisiin ja soittoon liittyviä parametreja tai arvoja. Tekemäni jaottelut kappaleen eri parametreihin, osa-alueisiin sekä havaintoihin pohjaan omaan opetuskokemukseeni. Tämä taulukko toimii varmasti jatkossa hyvin oman työni kehittämisessä sekä opettajan työn reflektointiin välineenä. Teen analyysin 3/3-tasoon saakka. Taulukko toimii myös osin perustana tekemieni sovitusten tasojaottelulle.

Taulukko 3. Oppilaan taso (alkeisoppilas) ja kappaleen vaativuus

Kappaleen muuttuvat tekijät tai osa-alueet	Oppilaan taso: alkeisoppilas
Kappaleen sävellaji	Mielellään vain valkoisilla koskettimilla.
Paikalliset etu-merkinnät	Vähäisiä tai ei ollenkaan.
Melodian ambitus	Suppea. Suotavaa olisi, että käsien paikkoja ei tarvitsisi juurikaan vaihdella. Jos käsien paikkaa täytyy muuttaa, se tehdään mielellään selkeillä liikkeillä (esim. käden siirto yksi sävelaskel ylös tai alaspäin).
Melodian liikkuminen eri aika-arvoilla	Kappaleen läpi toistuvat rytmikuviot omaksuttavissa.
Melodian synkopointi	Kappaleen läpi toistuvat rytmikuviot omaksuttavissa
Synkopointi ja eri rytmikuvioiden yhdistäminen	Jos kappale on vieras, tämä todennäköisesti tuottaa hankaluuksia tai on mahdotonta.
Vasemman ja oikean käden soitto samaan aikaan	Soittotaipaleen alussa kumpikin käsi soittaa eriaikaisesti. Käsien vuorottelu on mahdollista ja suotavaa. Myöhemmässä vaiheessa alkeisopetusta vasemmalla kädellä pitkiä aika-arvoja tai saman rytmien soittoa kuin oikealla kädellä. Ei liikkuvia melodioita vasempaan käteen, jos oikeassakin kädessä melodia liikkuu.
Vasemman käden liikkuvuus	Vasen käsi pysyy mielellään koko ajan samassa asemassa. Silloin vasemmasta kädestä oppilaan ei tarvitse välttämättä lukea muuta kuin sormimerkinnät. Oppilaan on helpompaa keskittyä oikean käden melodiaan.
Sointujen soittaminen	Oppilaasta riippuen. Nuorimpien oppilaiden saattaa olla hankalaa painaa useampaa kosketinta pohjaan samanaikaisesti.
Yhdistetyt soittotekniikat vasemmassa sekä oikeassa kädessä	Mielellään soittoteknisesti eheitä ja selkeitä tehtäviä, jotta nuorella soittajalla ei mene liikaa huomiota kappaleesta sekä nuotin lukemisesta pianon koko klaviatuurin hahmottamiseen.
Kappaleen pituus	Neljän tai kahdeksan tahdin mittaiset kappaleet riittävät hyvin.

Taulukko 4. Oppilaan taso (1/3) ja kappaleen vaativuus

Kappaleen muuttuvat tekijät tai osa-alueet	Oppilaan taso: 1/3
Kappaleen sävellaji	1-2 korotusta tai alennusta
Melodian paikalliset etumerkinnet	Mahdollisia ja suotavia, jotta oppilaat tottuvat myös nuottikuvaan, jossa on paikallisesti vaikuttavia etumerkintöjä.
Melodian ambitus	Käsien paikkojen vaihtoja sopivassa määrin, ei kuitenkaan liian suuria hyppyjä melodiassa.
Melodian liikkuminen eri aika-arvoilla	Kappaleen läpi toistuvat rytmikuviot omaksuttavissa.
Melodian synkopointi	Kappaleen läpi toistuvat rytmikuviot omaksuttavissa
Melodian synkopointi ja eri rytmikuvioiden yhdistäminen	Mahdollista kappaleesta riippuen. Ei kuitenkaan liian monimuotoisia rytmikuvioita.
Vasemman ja oikean käden soitto samaan aikaan	Vasemmalla ja oikealla kädellä voi hyvin olla soittoa samanaikaisesti.
Vasemman käden liikkuvuus	Vasemman käden asemaa voi vaihtaa koskettimistolla, kunhan kädellä ei joudu tekemään liian suuria hyppäyksiä paikasta toiseen. Tässäkin on harkinnan varaa kappaleesta riippuen.
Sointujen soittaminen	Olisi hyvä soittaa pääasiallisesti kolmisointuja myös käänösmuotojen kanssa, sekä oikealla että vasemmalla kädellä.
Yhdistetyt soittotekniikat vasemmassa sekä oikeassa kädessä	Esimerkiksi vasemman käden erilaisia soittotekniikoita ja käsien ylivientejä voi hyvin ottaa enemmän harjoituksiin mukaan.
Kappaleen pituus	Yksi sivu (tai oppilaasta riippuen)

Taulukko 5. Oppilaan taso (2/3) ja kappaleen vaativuus

Kappaleen muuttuvat tekijät tai osa-alueet	Oppilaan taso: 2/3
Kappaleen sävellaji	1-4 korotusta tai alennusta
Melodian paikalliset etumerkinnot	Saa sisältyä harjoituksiin.
Melodian ambitus	Laaja.
Melodian liikkuminen eri aika-arvoilla	Kappaleessa saa olla monipuolisesti aika-arvoja.
Melodian synkopointi	Melodia saa olla synkopoitu.
Melodian synkopointi ja eri rytmikuvioiden yhdistäminen	Melodiassa saa olla yhdistettyjä rytmikuvioita ja synkopointeja.
Vasemman ja oikean käden soitto samaan aikaan	Kyllä
Vasemman käden liikkuvuus	Vasemmassa kädessä saa olla melodioita sekä erilaisia säestyskuvioita kappaleen sisällä.
Sointujen soittaminen	Olisi hyvä ottaa opetukseen mukaan myös nelisoinnut.
Yhdistetyt soittotekniikat vasemmassa sekä oikeassa kädessä	Tehtävissä voi olla yhdistettyjä soittotekniikoita.
Kappaleen pituus	Kaksi sivua (tai oppilaasta riippuen)

Taulukko 6. Oppilaan taso (3/3) ja kappaleen vaativuus

Kappaleen muuttuvat tekijät tai osa-alueet	Oppilaan taso: 3/3
Kappaleen sävellaji	1-6 korotusta tai alennusta
Melodian paikalliset etumerkinnot	Saa sisältyä harjoituksiin.
Melodian ambitus	Laaja.
Melodian liikkuminen eri aika-arvoilla	Kappaleessa saa olla monipuolisesti aika-arvoja.
Melodian synkopointi	Melodia saa olla synkopoitu.
Melodian synkopointi ja eri rytmikuvioiden yhdistäminen	Melodiassa saa olla yhdistettyjä rytmikuvioita ja synkopointeja.
Vasemman ja oikean käden soitto samaan aikaan	Kyllä
Vasemman käden liikkuvuus	Vasemmassa kädessä saa olla melodioita sekä erilaisia säestyskuvioita kappaleen sisällä. Myös laajemmat hyppyt vasemman käden säestyksessä mahdollisia.
Sointujen soittaminen	Nelisoinnut käänöksineen.
Yhdistetyt soittotekniikat vasemmassa sekä oikeassa kädessä	Tehtävissä on yhdistettyjä soittotekniikoita.
Kappaleen pituus	Kolme sivua tai enemmän (oppilaasta riippuen)

5.3 Käytännön järkeä sovittamiseen

Sovituksia tehdessään nuorelle oppilaalle tai vasta-alkavalle aikuisopiskelijallekin opettajan täytyy useasti unohtaa oma liiallinen kunnianhimonsa sovittamista kohtaan, jotta sen todennäköinen soittaja pystyy kappaleen toteuttamaan. Jos sovituksesta tulee liian monimutkainen ja työläs oppilasta ajatellen, hän saattaa turhautua työtaakan alle. Oma huomioni on ollut se, että yleensä oppilaat pitävät soittomateriaalin vaihtuvuudesta ja siitä, että kappaleen omaksuminen ei vie liian paljon aikaa. Silloin oppilas tuntee etenevänsä ja soittaminen tarjoaa palkintoja, joita oppilas kaipaa

Onko toinen kappale helpompi sovittaa pianolle kuin toinen? Mielestäni melodisen kappaleen sovittaminen pianolle on huomattavasti helpompaa kuin esimerkiksi rytmiselle leikkittelylle perustuvan kappaleen sovittaminen. Jos melodia on liian yksinkertainen, se ei välttämättä välitä kappaleen alkuperäistä tunnelmaa pianosovituksen kuuntelijalle eikä soittajalle. Nuorten oppilaiden on myös vaikeampi muistaa rytmisiä kuvioita kuin melodisia aiheita.

Järkevyyden sovituksen tekemisessä määrää kohde, kenelle sovitusta ollaan tekemässä. Oppilas voi hyvinkin nauttia kappaleen soittamisesta, vaikka se kuulostaisi yksinkertaiselta. Oppilaat ovat hyvin erilaisia persoonallisuuksiltaan eikä heidän tarpeitaan sovi aliarvioida.

5.4 Kappaleiden melodiarytmit ja synkoopit

Rytmi-musiikin kappaleissa haasteena on monipuolinen rytmin käsittely ja rytmin variointi, joka tapahtuu yleensä säkeistöjen sanarytmin takia. Osalle oppilaista on myös hankalaa muodostaa tasaisesti etenevää pulssia soittoon metronomin käytöstä huolimatta. Ongelma voi tietenkin olla, että oppilas ei käytä metronomia säännöllisesti kotona harjoitellessaan.

Kappaleiden melodiarytmien on yleisesti ottaen hyvä olla juuri niin kuin ne ovat levytetty, koska moni oppilas kuulee ne mielessään juuri sellaisina kuin he ovat levyiltä kuulleet. Vaikka opettaja olisi kirjoittanut melodiasta yksinkertaisemman muodon nuottiinsa, oppilaat saattavat soittaa melodian heidän mielessään olevan kuulokuvansa mukaisesti ja jättävät nuotit noteeraamatta.

5

A-OSA

Bm A G

Nuottiesimerkki 3. Adam Lambert - *Whataya Want From Me* (säkeistömelodia helpotettu). Sävellys ja sanoitus: Pink, Max Martin & Shellback. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Nuottiesimerkissä 3 olin helpottanut oppilasta varten soitettavaa oikean käden melodiaa sovituksessa. Oppilas kuitenkin soitti melodian oman sisäisen kuulokuvansa mukaan niin kuin se menee hänen mielestään levyllä.

Mitään yleistystä ei melodian nuottikuvan yksinkertaistamisesta voi tehdä, mutta mitä vieraampi melodian rytmi on kuulokuvaltaan oppilaalle, sitä todennäköisemmin melodia tulee oikeamman kuuloisena ensimmäisillä soittokerroilla, jos rytmi on yksinkertaistettu.

The image shows two systems of musical notation for piano accompaniment. The first system, starting at measure 5, shows a melody in the right hand and a simple bass line in the left hand. The chords are F and C/E. The second system, starting at measure 7, continues the melody and bass line, with chords F, C/E, Dmi7, and G7. Fingerings are indicated with numbers 1-5.

Nuottiesimerkki 4. Elton John - *Can You Feel The Love Tonight* (helpotettu säkeistömelodia). Sävellys: Elton John. Sanoitus: Tim Rice. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Kyseisessä kappaleessa (nuottiesimerkki 4) säkeistömelodiarytmin yksinkertaistaminen ajoi tarkoituksensa, koska melodia ei ollut oppilaille liian tuttu. Alkuperäinen melodia on hyvin liikkuva ja laulullinen, joten sen yksinkertaistaminen ei vähennä kappaleen melodista arvoa. Nuottiesimerkin 4 melodiaa soittaessa voi rytmien kanssa ottaa rauhallisemmin. Synkkooppejakaan ei yksinkertaistetussa melodiapätkässä ole.

Nuottiesimerkki 5. Elton John - *Can You Feel The Love Tonight* (alkuperäinen säkeistön melodia). Sävellys: Elton John. Sanoitus: Tim Rice. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Synkopointi on osoittautunut monelle varsinkin nuoremmalle oppilaalle hankalaksi. He oppivat kyllä toistamaan perässä lyhyitä pätkiä, mutta unohtavat useasti seuraavaan

Nuottiesimerkki 6. Coldplay - *Speed Of Sound* (säkeistön melodia). Sävellys ja sanoitus: Berryman, Buckland, Champion & Martin. Sovitus: Tuomas Vapaavuori.

pianotuntiin mennessä, miten synkopoitu kohta piti toistaa.

Vasemman ja oikean käden synkopointi ja eriaikaiset rytmit vaikeuttavat käsien synkronointia nuottiesimerkissä 6. Vasemman sekä oikean käden linjat ovat kädet erikseen soitettuna suhteellisen helpot soittaa tasaisessa pulssissa. Viivojen piirtäminen yhtä aikaa soitettavien nuottien kohdalle on joidenkin oppilaiden kohdalla helpottanut nuottikuvan lukemista.

Nuottiesimerkki 7. Coldplay - *Speed Of Sound* (Intron melodia). Sävellys ja sanoitus: Berryman, Buckland, Champion & Martin. Sovitus: Tuomas Vapaavuori.

Nuottiesimerkissä 7 intron synkopoitu melodia on helppo soittaa varsinkin, jos oppilas on kuullut levytetyn version melodia-aiheesta. Vasemman ja oikean käden yhdistämisessä voi oppilaille mennä jonkun aikaa (riippuen oppilaan lähtötasosta), mutta kokonaisuutta helpottaa se, että rytmien kuvio on yhden tahdin mittainen ja toistuu koko intron ajan.

Mitä tutumpi kappale nuorelle on, sitä helpommin oppilas toistaa synkopoidut kohdat pianolla. Tämä tukee sitä ajatusta, että nuorten on helpompi soittaa kappaleiden hankalampiakin kohtia, jos heillä varma kuulokuva kappaleista.

Nuottiesimerkki 8. Adam Lambert - *Whataya Want From Me*. Sävellys ja sanoitus: Pink, Max Martin & Shellback. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Nuottiesimerkki 8:n toisessa tahdissa, oikean käden viimeisillä 1/16-nuoteilla on oppilaille tapana siirtää myös vasemman käden äänet alkamaan samaan aikaan oikean käden kanssa. Tämän ansiosta soitto kuulostaa siltä, että tahdin ensimmäinen isku siirtyisi väärään paikkaan. Ilman vasenta kättä oikean käden rytmi tulee suurimmalla osalla oppilaita oikein soitettuna.

Nuottiesimerkki 9. Katy Perry - Hot 'n Cold. Sävellys ja sanoitus: Katy Perry, Lukasz Gottwald & Max Martin. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Nuottiesimerkissä 9 ensimmäisen ja toisen tahdin viimeisillä 1/8-nuoteilla on sama vaikutus oppilaan soittoon kuin nuottiesimerkissä 7. Iskuton 1/8-nuotti saattaa siirtää oppilaalla vasemman käden alkamaan tahdin etuiskulla, samaan aikaan oikean käden etuiskun kanssa, jolloin tahdin ensimmäisen iskun paikka siirtyy.

5.5 Täytemelodiat

Täytemelodioilla tarkoitan niitä melodiapätkiä, jotka eivät varsinaisesti kuulu alkuperäiseen sävellykseen ja joita olen lisännyt joihinkin kappaleisiin esimerkiksi luodakseni lisää liikettä kohtaan, jossa melodia muuten pysähtyisi paikoilleen. Ne saattavat myös toimia taitekohtina kappaleiden eri osien välillä.

Nuottiesimerkki 10. Coldplay - Speed Of Sound (Bridge). Sävellys ja sanoitus: Berryman, Buckland, Champion & Martin. Sovitus: Tuomas Vapaavuori.

Olen ympäröinyt keltaisella kohdat, joihin olen lisännyt melodia-aiheen tai sointuarpeggiomaisen kuljetuksen tuomaan lisää liikettä kohtiin, joissa oikean käden melodian puuttumisen takia kohta saattaisi jäädä pianolla tyhjän kuuloiseksi.

The image shows a musical score for piano (PNO.) in the key of D major. It consists of five measures. The first measure is marked with a '21' and the chord 'D'. The second measure is marked with 'A/C#', the third with 'Em/B', the fourth with 'G', and the fifth with 'A'. The right-hand part (treble clef) contains a melodic line of eighth notes. The left-hand part (bass clef) contains a bass line of eighth notes. The final two measures (G and A) are highlighted in yellow, and the right-hand melody in these measures is annotated with fingerings: 1, 3, 1, 3, 1.

Nuottiesimerkki 11. Katy Perry - Hot 'n' Cold. Sävellys ja sanoitus: Katy Perry, Lukasz Gottwald & Max Martin. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Hot 'n' Cold –kappaleen säkeistön ja kertosäkeen taitteessa näin parhaaksi lisätä täytemelodian tai asteikkomaisen kuljetuksen. Se johtaa melodian hyvin ylöspäin, jotta oppilas pääsee luonnollisemmin aloittamaan kertosäkeen melodian soittamisen (Katso liite n.6).

5.6 Käyttämäni vasemman käden soitusvaihtoehdot

Mainitsen alla seitsemän eri lähestymistapaa vasemmalle kädelle sovittamista ajatellen. Osa tekemistäni soituksista on rakennettu käyttäen vain yhtä vaihtoehtoista, ja osassa olen yhdistänyt eri tapoja toisiinsa.

- I. Vasemman ja oikean käden vuorottelu melodian soitossa
- II. Yksiääninen bassolinja
- III. Kvinttibasso
- IV. Eri intervallien yhdistelyä
- V. Sointujen käyttö perusmuodoissa
- VI. Sointujen käyttö käännettyissä muodoissa
- VII. Sointuarpeggiot

Vasemman ja oikean käden vuorottelua melodian soitossa (kohta I) olen käyttänyt joissakin alkeispianosovituksissa. Seuraavassa esimerkissä Nalle Puhin sadelaulu soitetaan käyttäen sekä vasenta että oikeaa kättä melodian soittamiseen. Kummatkin

kädet soittavat eriaikaisesti, joten kappaleessa ei tule käsien synkronointiin liittyvää ongelmaa.

Nuottiesimerkki 12. Nalle-Puhin sadelaulu. Sävellys: Bruno Jubelsky. Sanoitus: Brita Af Geijerstam. Sovitus: Tuomas Vapaavuori.

Vasemman käden pikkusormi laitetaan kappaleessa 1-viivaisen c:n kohdalle ja oikean käden pikkusormi 2-viivaisen c:n kohdalle. Tämän jälkeen kappaleen voi soittaa alusta loppuun saakka käsiä paikaltaan siirtämättä, kunhan jokaisella sormella on oma valkoinen kosketin.

Toisessa kohdan I esimerkissä on hieman edistyneemmille tarkoitettu käsien vuorotteluun perustuva soittoharjoitus. Fireflies-kappaleen introssa on hauska käsien välinen leikittely, jossa kädet joutuvat liikkumaan suhteellisen runsaasti.

Nuottiesimerkki 13. Owl City - Fireflies. Sävellys, sanoitus: Adam Young. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Vasemman käden yksiäänisessä bassolinjasta (Kohta II) on esimerkkinä Munamiehen kappale Pomppufiilis. Siinä vasen käsi laitetaan pienen c:n kohdalle. Sen jälkeen kättä

ei tarvitse liikuttaa olenkaan paikaltaan. Oppilaan täytyy vain seurata opettajan nuottiin tekemiä sormituksia tai sointumerkkejä.

5

Nuottiesimerkki 14. Munamies - Pomppufiilis. Sävellys, sanoitus: Riku Nieminen. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

6

Nuottiesimerkki 15. Justin Bieber – Baby. Sävellys ja sanoitus: Justin Bieber, Christopher Stewart, Therius Nash, Christopher Bridges & Christina Milian. Sovitus: Tuomas Vapaavuori.

Justin Bieber:in kappale Baby toimii kvinttibasson (kohta III) esimerkkinä. Oppilaat oppivat suhteellisen nopeasti soittamaan kyseistä bassokiertoa, koska se toistuu eri sävelkorkeuksilta samankaltaisena.

Musical score for Elton John's "Can You Feel The Love Tonight". The score is in 4/4 time and consists of two systems of piano accompaniment. The first system (measures 9-10) features a melody in the right hand with eighth notes and a bass line in the left hand with quarter notes. Chords are indicated as F and C/E. The second system (measures 11-12) continues the melody and bass line. Chords are indicated as F, Am7, Bb, and G/B. Fingerings are shown for the right hand in measure 11 (2, 5, 3, 2, 1) and in measure 12 (1, 5).

Nuottiesimerkki 16. Elton John - Can You Feel The Love Tonight (alkuperäinen säkeistön melodia). Sävellys: Elton John. Sanoitus: Tim Rice. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Esimerkkinä kohta IV:stä on Can You Feel The Love Tonight. Kappaleessa vasemman käden peukalo pitää neljäsosapulsssia ja pikkusormi puolinuotteja. Intervalleina olen käyttänyt kvinttiä, sekstiä ja terssiä. Nämä intervallit toimivat pianolla hyvin suureen A:han saakka. Sen jälkeen ne alkavat muuttua liian tummiksi soinniltaan ja niitä kannattaa käyttää harkiten. Kvintti on näistä intervalleista poikkeus. Sen voi laittaa tarvittaessa sovituksessa matalammallekin.

Musical score for Andrew Lloyd Webber's "Memory". The score is in 6/8 time and consists of two systems of piano accompaniment. The first system (measures 1-4) features a melody in the right hand with dotted quarter notes and eighth notes, and a bass line in the left hand with eighth notes. Chords are indicated as C and Am. The second system (measures 5-8) continues the melody and bass line. Chords are indicated as F and Em. Fingerings are shown for the right hand in measure 5 (1, 2, 3, 4).

Nuottiesimerkki 17. Cats - Memory. Sävellys: Andrew Lloyd Webber. Sovitus: Tuomas Vapaavuori

Cats-musikaalin kappale Memory on esimerkkinä kohtiin V ja VII. Soinnut ovat sovituksessani koko ajan perusmuodossa, joka helpottaa huomattavasti sointujen hahmottamista. Monet oppilaat ovat oppineet soittamaan vasemman käden melkein suoraan ilman nuottia. Vasemman käden voi siis soittaa joko pitkinä sointuina tai arpeggiona riippuen siitä, kuinka oppilas haluaa kappaleen soittaa.

6 Pohdinta

Positiivisena ongelmana joidenkin oppilaiden kohdalla on se, etteivät he välttämättä halua palata edelliseen oppikirjaansa, josta aikaisemmin soitimme enemmän tehtäviä. Toivekappaleita soitettaessa tunnit saattavat myös joidenkin oppilaiden kanssa muuttua enemmän "fiilistelyksi" kuin soiton opettamiseksi. Hyvää pianon alkeisoppikirjoissa on, että ne pitävät yleensä sisällään selkeän pedagogisen linjan, jota myös opettajan on helppo seurata tuntien edistymisen myötä.

Koen kuitenkin tärkeänä piirteenä sen, että oppilaat oppivat myös ilmaisemaan omia musiikillisia ambitoitaan ja nauttivat soittamastaan musiikista. Tämä tuntuu monen oppilaan kohdalla lisääntyneen asteittain tämän projektin aikana.

Yksityisten oppilaitosten vahvuutena on se, että niissä ei järjestetä pääsykokeita. Oppilaitos ottaa vastaan kaikki halukkaat tai musiikista kiinnostuneet oppilaat, joten kaikilla musiikista kiinnostuneilla on mahdollisuus saada musiikinopetusta. Huonona puolena pääsykokeettomuudessa on se, että oppilasmateriaali on lähtötasoiltaan hyvin laaja. Kaikilla oppilailla ei välttämättä ole pianonsoittoa varten hyödyllisiä musiikillisiä perusvalmiuksia. Myös oppilaiden soittomotivaatioissa on suuria eroja.

Pääsykokeellisissa oppilaitoksissa oppilaat ovat käyneet läpi ns. "musiikillisen seulan". Tämän vuoksi oppilailla täytyy olla taustalla jo aikaisempaa harrastuneisuutta esim. musiikkileikkikoulu, varhaismusiikkikasvatusta, musikaaliset kasvattajat / vanhemmat tai aikaisempia opintoja yksityisissä musiikkikouluissa, jotka eivät järjestä pääsykokeita. Pääsykokeellisissa kouluissa voidaan oppilailta myös vaatia enemmän, koska niihin on

yleensä luotu selkeät tutkintotavoitteet, joiden mukaan oppilaitten pitäisi edetä. Jos oppilas ei etene opinnoissaan opiston asettamien tavoitteiden mukaan, hänet voidaan irtisanoa oppilaitoksesta.

Yksityisissä ja pääsykokeettomissa oppilaitoksissa on myös tutkintotavoitteet, mutta ne ovat enemmän viitteellisiä, koska kaikkiin oppilaisiin ei tutkintotavoitteita voi soveltaa juuri laajan lähtötason takia. Toiset oppilaat ovat yksityisissä oppilaitoksissa kyvykkäämpiä etenemään annettujen tavoitteiden mukaisesti kuin toiset. Tämä sama tietenkin pätee myös laajan oppimäärän musiikkioppilaitoksiin, mutta hieman eri tasolla kuin yleisen oppimäärän kouluissa.

Yksityisissä ja pääsykokeettomissa oppilaitoksissa oppilaiden motivaatiossakin on suuria eroja ja heillä on hyvin erilaiset intressit soittamisen suhteen. Suurimmalle osalle on kuitenkin varmasti tärkeää, että he saavat hyvän harrastuksen ja oppivat nauttimaan musiikkista.

Lähteet

Jääskeläinen, K., Kantala, J., Rikandi, I. (2007). *Vivo - piano 1*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Juris, C., Liu-Tawaststjerna, H-Y., Louhos, M. (1996). *Pianon avain 1*. Helsinki: PunaMusta

Lehtelä, R., Saari, A., Sarmanto-Neuvonen, E. (2004). *Suomalainen pianokoulu - alkusoitto*. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Lehtelä, R., Saari, A., Sarmanto-Neuvonen, E. (1998). *Suomalainen pianokoulu 1. Helsinki*. WSOY.

Lehtelä, R., Saari, A., Sarmanto-Neuvonen, E. (2007). *Suomalainen pianokoulu 2*. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Musiikki ja taiteen perusopetus. [Verkkodokumentti]. Saatavuus <http://www.edu.fi/taiteen_perusopetus/musiikki> (luettu 23.11.2011).

Teos ilman tekijää

Perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Helsinki: Opetushallitus.

Sekundäärilähteet

Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus tiedottaa Pop & Jazz

lehdessä. [Verkkodokumentti]. Saatavuus

<<http://www.popjazz.fi/easydata/customers/popjazz/files/Tiedotuslehti/Huhtikuu2006.pdf>> (luettu 23.11.2011)